

Nogle punkter om forskningsorganisering

Historik og aktuelle præmisser

Det blev i forbindelse med dannelsen af Arts besluttet, at forskningen skulle organiseres i programmer med selvstændig ledelse. De blev etableret sommeren 2012. Hos os efter en bred institutproces. Resultatet var de 8 programmer med lidt forskelligt fundament, nogle tættere på afdelinger eller fagfelter (sprog, medier, it), andre på tværgående samarbejder og satsninger.

I opfølgningen på apv'en blev det besluttet at ændre institutorganiseringen, så personaleledelse og MUS blev trukket væk fra forskningsprogrammerne. December 2014 har fakultetsledelsen i forlængelse af pro-blemanalysen truffet beslutning om rammerne for den fortsatte organisering. De centrale præmisser er nu:

- a) Forskningsprogrammerne skal evalueres 2015
- b) De enkelte institutter kan i vid udstrækning selv vælge deres model for forskningsorganisering. Der skal dog være forskningsudvalg med bred repræsentation af forskningsmiljøerne, og der kommer i forlængelse af diskussionernes indspil en fælles fakultetsdiskussion
- c) Medlemskab af de nuværende programmer er fra december 2014 frivillig
- d) Institutterne er fra nu af organiseret i afdelinger

Baggrunden for vores diskussion er altså, at der i løbet af 2015 skal etableres en ny organisering af forskningen. Det sker på ændrede præmisser, idet programmerne ikke længere er del af den ledelsesmæssige grundorganisering.

Hvad skal en forskningsorganisering sikre?

Det følgende er nogle bud på formålet med en forskningsorganisering:

- a) Give instituttets forskning synlighed og gennemslagskraft udadtil – og stimulere en dynamik indadtil
- b) Fremme strategiske mål: gennemslag, publikationer i centrale kanaler, hjemhentning af eksterne midler, internationalisering. Dimensioneringen gør disse mål yderligere vigtige
- c) Udnytte storinstituttets potentialer for tværgående samarbejde – og samtidig skabe rum for arbejde på tværs af institutter og fakulteter
- d) Understøtte og facilitere den enkelte forsker
- e) Generere udvikling og nytænkning
- f) Spille sammen med og understøtte uddannelser
- g) Integrere yngre forskere (ph.d., postdoc, adjunkt) i stærke miljøer og netværk
- h) Kommunikation: sikre kommunikationslinjer (distribution af oplysninger og feedback) omkring forskning mellem ledelse og den enkelte forsker – og forskere og forskningsmiljøer imellem
- i) Økonomi: distribuere økonomisk støtte til forskningen
- j) Politik: sikre de enkelte forskere og forskningsgrupper repræsentation i instituttets centrale fora
- k) Sikre forskningen opmærksomhed i instituttets organisering, der risikerer at blive meget uddannelsesung. Sikre forskningsbidrag til strategiske prioriteringer (inklusive bemanning og budget)
- l) Skabe rammer om større institutsatsninger på forskningsområdet. De næste år skærpes dette behov yderligere af dimensioneringen

Fremtidig organisering

Den fremtidige organisering står nu til diskussion. Diskussionen initieres F15 i forskningsprogrammerne i forbindelse med deres selvevaluering. Den bredes hen over sommeren ud til andre fora, herunder Institutforum og Akademisk Råd.

Nedenfor vil der blive skitseret nogle mulige overordnede modeller, hvorefter forskningen kan organiseres. De repræsenterer og åbner en række dilemmaer. De bygger dog alle på en fælles præmis, nemlig at en række af de ovenstående opgaver for en forskningsorganisering bliver løst af et forskningsudvalg på institutniveau.

Forskningsudvalg

Hidtidige organisationsdiskussioner i både Institutforum og Akademisk Råd peger på vigtigheden af at bevare et centralt forskningsudvalg. Et sådant nævnes eksplicit i fakultetsledelsens beslutning. Vigtigheden af dette centrale niveau er også signaleret ved den ressourceallokering, at viceinstituttlederen er gjort til formand for udvalget, hvor instituttlederen stadig deltager. Udvalget sikrer bl.a. pkt. h, i og j i ovenstående. Det nuværende udvalg (8 forskningsprogramledere, 3 forskeruddannelsesprogramledere og 4 instituttledelsesrepræsentanter deltager typisk i møderne) har en realistisk størrelse. En præmis for en kommende organisering må være, at der skal kunne etableres et velfungerende forskningsudvalg. Hvordan det sammensættes står til gengæld til diskussion.

Mulige principper for en kommende organisering

I valget af organisationsmodel står vi over for en række dilemmaer og åbne spørgsmål. Skal vi organisere os ud fra bredden af vores forskningsfelter eller fra vores spidskompetencer? Skal vi vægte stabile strukturer, der inddrager alle, eller en taktisk bevægelighed? Hvordan skal vi definere forholdet mellem forskningsorganiseringen og afdelingerne, og hvad er afdelingsledernes eventuelle opgaver mht. facilitering af forskningen?

Nedenstående modeller er forskellige eksempler på svar på disse spørgsmål. De er formuleret principielt og i den forstand gensidigt udelukkende. Men i praksis kan det tænkes, at man ikke mener, at one size fits all, og derfor vil tillade en vis diversitet og fleksibilitet (sådan er det i praksis nu, hvor nogle programmer er tættere på afdelinger, mens andre reelt er tværgående inden for en overordnet matrixstruktur).

Afdelingsopdelt. En afdelingslogik stemmer overens med den nye institutorganisering med samling af personaleledelsen hos afdelingslederen. Det svarer til den enhedsmodel, der tidligere var i spil. Nogle fag på IKS har diskuteret at binde forskning og afdeling sammen, ligesom fakultetsledelsens beslutning åbner for, at afdelingerne kan udpege forskningskoordinatorer.

Modellen gør fagene synlige som internationalt sammenlignelige enheder, der både rummer forskning og undervisning. Den tillader udvikling af en fælles strategi på en afdeling og giver alle en klar lokal forankring. Dermed undgås den skizofreni og det konfliktpotentiale, matrixorganiseringen kan udløse. Modellen er nationalt og internationalt velprøvet. Den repræsenterer bredden i instituttets forskning og giver en enkel repræsentationslogik.

Den udnytter derimod ikke instituttets synergier. Den gør det tendentielt vanskeligere at se instituttet som et fælles subjekt, og den risikerer at isolere perspektivrige forskningsfelter, der er i mindretal i det enkelte miljø. De fleste afdelinger har i dag forskere i adskillige programmer, og væsentlige forskningsfelter, som fx det kulturalanalytiske, fungerer især på tværs af afdelingerne, der ikke alle ubetinget er faglige og forskningsmæssige enheder. Det er uklart, om modellen vil fremme satsninger og strategiske målsætninger.

En taksonomi funderet på forskningsfagligheder. Her organiseres forskningen ud fra relativt konstante felter, men med sin egen logik på tværs af afdelingerne. Det er fx tidligere nævnt, at man kunne organisere instituttets forskning med udgangspunkt i forskeruddannelsesprogrammerne. Arbejdet kan ligge i enhederne, men modellen sikrer, at alle er del af organiseringen, og alle er repræsenteret i forskningsudvalget. Ligesom afdelingsmodellen synliggør den den fagspecifikke grundforskning. Ulemper ved den mere statiske model er, at den ikke nødvendigvis udnytter synergier og styrker strategiske satsninger.

En struktur funderet på aktive, tværgående forskergrupper. Det var grundtanken med programorganiseringen. Diskussionerne i forbindelse med problemanalysen har vidnet om en relativt høj grad af tilfredshed med programmerne, ligesom liberaliseringen ikke har været noget udbredt ønske (cf. fx IÆK's høringsvar). Modellen har den styrke, at den kan bygge videre på de samarbejder og strukturer, der i de sidste år er skabt på IÆK – og som reelt har været med til at skabe sammenhæng og fællesskab på det store institut. Modellen har styrker ift. synergi, gennemslag og satsninger. Men den har det problem, at den usynliggør dele af den fagspecifikke forskning, ligesom den efter indførelsen af frivilligheden ikke garanterer repræsentation af de individuelle forskere, der ikke er aktive i programmerne. Det er ydermere problematiseret, at programmerne er for store og diverse til at være reelt fungerende forskergrupper – og at der i nogle programmer er et uafklaret forhold mellem program og centre. Selve det tværgående sigte kan dog også indfris ved en større vægtning af enheder og aktive forskergrupper. Og det kunne omvendt være programmernes attraktionskraft, at medlemskab giver øget adgang til ressourcer og informationer.

Et dobbelt sigtepunkt: styrke aktive forskergrupper og fremme strategiske satsninger

Uanset valget af organisationsprincip forekommer det mig vigtigt både at styrke de aktive forskergrupper – og at fremme strategiske satsninger, initieret af ledelse og forskningsudvalg.

Styrkelse af aktive forskergrupper. Vi bør i forlængelse af problemanalysen styrke de steder, hvor forskningen faktisk foregår. Det betyder ikke mindst de aktive forskergrupper. Der er behov for en afklaring af forholdet mellem programmer, centre og grupper/netværk/enheder. Der er bl.a. i problemanalysen ytret ønske om, at de aktive enheder (gerne på tværs af institutter og programmer) bliver en grundpille i vores forskningsorganisering. Der skal være plads til en høj grad af initiativer fra forskerne selv. Et stort ønske er her en liberalisering af centerbetegnelsen. Der er ligeledes ønske om en bedre synliggørelse af enhederne, bl.a. på webben.

Strategiske satsninger og taskforcer

Dimensioneringen peger igen på behovet for at kunne investere ressourcer (arbejdstid ikke mindst) i målrettede satsninger. Forskningsudvalg og ledelse har ikke for alvor prioriteret. Hvis forskningen skal kunne bidrage mere til instituttet, kan der ud over de aktive forskeres engagement være behov for, at ledelsen kan tage initiativer og fx nedsætte taskforcer til at sikre indsats på områder med strategiske muligheder. Der er brug for, at forskningsorganiseringen fremmer disse muligheder.

3. marts 2015
Per Stounbjerg